

5. Денисюк Д.С. Кадрова робота в органах внутрішніх справ України: поняття та процесуально-правовий аспект. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 3-2. 2015. С. 129.
6. Департамент кадрового забезпечення Національної поліції України. URL: <http://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/1802871>.
7. Звіт про діяльність Національної поліції України за 2016 рік. URL: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/2139890>.
8. Ізбаш К.С. Історико-правовий огляд підготовки персоналу в органах внутрішніх справ. Юридичний науковий електронний журнал. № 4. 2014. С. 145.
9. Ключко А.М. Кадрове забезпечення органів внутрішніх справ: порядок та основні елементи. Форум права. 2014. С. 175.
10. Ключко А.М. Специфіка взаємодії суб'єкта і об'єкта кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України. Південноукраїнський правничий часопис. 2012. № 2. С. 140–142.
11. Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України: Концепція, Указ Президента Про Рішення Ради безпеки і оборони України від 14.03.2016 № 92/2016.
12. Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379.
13. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012–2020 роки: Указ Президента України від 01.02.2012 № 45/2012. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/45/2012>.

УДК 341.16:336 (477)

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ В УКРАЇНІ»

FEATURES OF UKRAINE'S COOPERATION WITH INTERNATIONAL FINANCIAL ORGANIZATIONS AND PERSPECTIVES OF ACCEPTING THE LAW ON INTERNATIONAL FINANCES IN UKRAINE

Миргород-Карпова В.В.,
аспірант, фахівець кафедри
адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки
*Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету*

Стаття присвячена аналізу співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями. Досліджено державний борг, причини його виникнення та передумови такої співпраці, враховуючи законодавчі підґрунтя. Наведені статистичні та офіційні дані. Розглянуто питання врегулювання законодавством надходження до України фінансової допомоги та наведені нормативно-правові акти, котрі регулюють цю сферу сьогодні. Визначено як першочергову проблему в Україні відсутність стратегії сталого розвитку та наведені перспективи прийняття ЗУ «Про міжнародні фінанси в Україні».

Ключові слова: міжнародні фінансові організації, міжнародні фінанси, міжнародна фінансова допомога, ЗУ «Про міжнародні фінанси в Україні», державний борг.

Статья посвящена анализу сотрудничества Украины с международными финансовыми организациями. Исследован государственный долг, причины его возникновения и предпосылки такого сотрудничества, учитывая законодательную базу. Приведены статистические и официальные данные. Рассмотрен вопрос регулирования законодательством поступления в Украину финансовой помощи, и приведены нормативно-правовые акты, которые регулируют эту сферу сегодня. Определена как первоочередная проблема отсутствия стратегии устойчивого развития, и приведены перспективы принятия ЗУ «О международных финансах в Украине».

Ключевые слова: международные финансовые организации, международные финансы, международная финансовая помощь, ЗУ «О международных финансах в Украине», государственный долг.

Each state aims to form a stable and perfect national financial system, as it is one of the main conditions for the effective development of the country's economy and the creation of prerequisites for the well-being of the entire society. However, currently the construction of an effective national financial system is impossible without its interaction with the world economy, which is characterized by the planetary process of globalization, which is understood and studied as: regionalization of the economy, the development and formation of transnational corporations, the development of international trade, which contributes to the division of labor at the world level, financial globalization, etc.

Taking into account the globalization processes in the world and the needs of developing countries, it is states that international financial organizations today play a major role in regulating international financial relations.

Countries that want to make real changes in the economic, political and social life of the state, will inevitably face the need for cooperation with international financial institutions. Today Ukraine has big problems, which, first of all, relate to its economic and political life.

Since the proclamation of Ukraine's independence, there have been events in the country that have affected its economic life and stability. As a result, due to objective and subjective reasons, there was a public debt influenced by economic phenomena at the global level, political crises in the country, incorrectly chosen exchange rate policy, misuse of state funds, prosperity of corruption etc. At the same time, the amount of the state debt of Ukraine is gradually increasing, which is a major problem for the establishment of economic stability and development.

The Law on Ukraine's Accession to the International Monetary Fund, the International Bank for Reconstruction and Development, the International Finance Corporation, the International Development Association and the Multilateral Investment Guarantee Agency on 03.06.1992, No. 2402-XII, initiated the cooperation of Ukraine with international financial organizations. The most attractive for Ukraine, among all, is the International Monetary Fund.

The legislators tried to resolve the issue of receiving financial assistance to Ukraine. However, the existence of such legal acts could not resolve the issues of systematic involvement, effective use and monitoring of the expenditures of international assistance, including technical assistance.

The primary unresolved issue in this area is the lack of a single adopted strategy for development. A decree the Strategy for the Sustainable Development of Ukraine until 2020 ("Strategy 2020"), which announced a number of reforms and implementation of the country's development programs was issued in 2015. It should have been a peculiar plan for further development that would enable international donors to use it as an estimate and strategies of action of the Ukrainian government with international financial assistance. However, according to the head of the Department for International Programs Coordination of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, none of the existing documents in Ukraine meets the set tasks.

Key words: international financial organizations, international finance, international financial assistance, Law of Ukraine on International Finance in Ukraine, state debt.

Постановка проблеми. Кожна держава ставить за мету формування стабільної та досконалої національної фінансової системи, адже це є однією з головних умов ефективного розвитку економіки країни та створення передумов для благополуччя всього суспільства. Однак станом на сьогодні побудова дієвої національної фінансової системи неможлива без її взаємодії із світовим господарством, для якого характерним є загальнопланетарний процес глобалізації, під яким розуміється та досліджується: регіоналізація економіки, розвиток та становлення транснаціональних корпорацій, розвиток міжнародної торгівлі, котра сприяє поділу праці на світовому рівні, фінансову глобалізація тощо.

Враховуючи глобалізаційні процеси у світі та потреби країн, що розвиваються, міжнародні фінансові організації на сьогодні відіграють головну роль у врегулюванні міжнародних фінансових відносин.

При цьому вони вказують, що найбільш важливим завданням на сьогодні в діяльності таких організацій є уникнення можливих кризових явищ у світовій фінансовій системі загалом та окремих національних фінансових систем зокрема [4, с. 32]. Для країн, які бажають провести реальні зміни в економічному, політичному та соціальному житті держави, неминуче зіштовхнуться з необхідністю співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. На сьогодні Україна має великі проблеми, які, в першу чергу, стосуються її економічного та політичного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективності діяльності міжнародних фінансових організацій присвячені дослідження Н. Вудс, К. Ерроу, Т. Вернес, Дж. Сорос та ін.

Основною ціллю даної статті є аналіз співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями та їх вплив на економічний розвиток нашої держави. Особлива увага приділяється питанню необхідності чіткого законодавчого закріплення правового регулювання міжнародних фінансів в Україні.

Виклад основного матеріалу. З доповіді Дж. Стігліца вбачаємо, що основними міжнародними фінансовими інституціями у світі є Міжнародний валютний фонд та група Світового банку (Міжнародний банк реконструкції та розвитку; Міжнародна фінансова корпорація; Багатостороння агенція інвестицій; Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів; Міжнародна асоціація розвитку) [1, с. 25]. Поряд із міжнародними фінансовими організаціями є сектор і нефінансових організацій, які також мають змогу акумулювати грошові кошти в межах компетенції. Так, фінанси таких організацій представлені у вигляді фінансових ресурсів, наприклад: Організації Об'єднаних Націй, Організації Північноатлантичного договору, Організації з безпеки і співробітництва в Європі, Співдружності Незалежних Держав, Грінпісу, Всесвітнього фонду охорони дикої природи, Організації країн-експортерів нафти, Міжнародної організації кримінальної поліції, Міжнародного руху червоного Хреста. Із часу проголошення незалежності України відбулися події в державі, котрі вплинули на її економічне життя та стабільність. Як результат, із об'єктивних та суб'єктивних причин виник державний борг, на що вплинули, як говорить С.Ф. Черниченко, кризові явища економічного характеру на світовому рівні, політичні кризи в країні, неправильно обрана курсова політика, нецільове використання державних коштів, процвітантя корупції тощо [16, с. 257].

Станом на 1996 р. загальний розмір державного і гарантованого державного боргу склав 20,4 млрд. грн., а вже в 2016 р. – 1 928,758 млрд. грн. [10]. У відповідності до даних Міністерства фінансів України, доходи України за 2016 рік склали 595,1 млрд. грн., а витрати при цьому визначені в обсязі 667,7 млрд. грн. Різниця вже вкотре поривалася дер-

жавними зовнішніми запозиченнями. За останні кілька років Україна отримала більш ніж 600 млрд. грн. від іноземних кредиторів, що становить як один річний бюджет нашої держави. Як результат, сума державного боргу України поступово зростає, що є великою проблемою для становлення економічної стабільності та розвитку.

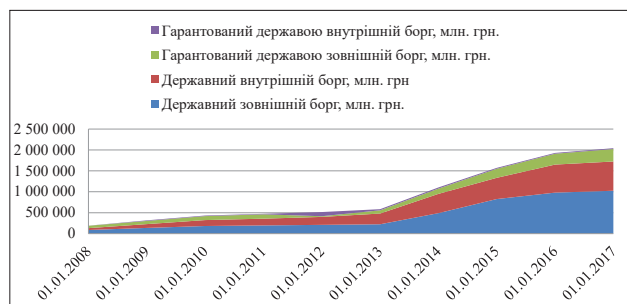

Схема 1. Державний борг України

Джерело: офіційні дані Міністерства фінансів України

Закон України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» від 03.06.1992 р. № 2402-ХІІ поклав початок співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями, найбільш привабливим для України при цьому виступив Міжнародний валютний фонд [2]. У свою чергу, Г.М. Поченчук вказує, що говорючи про співпрацю України з МВФ можна виділити вісім основних етапів такої роботи в межах різних програм фінансування (Таблиця 1) [13, с. 28]. Вважаємо, що необхідно окремо виділити 2005–2008 рр., адже в цей період вся співпраця була направлена на отримання лише технічної допомоги без фінансових позик та кредитів. Тогочасний уряд намагався максимально зменшити обсяги державного боргу України (станом на 2005 р. державний та гарантований державою борг становив 78,1 млрд. грн.)

Отримання коштів Україною від Міжнародного валютного фонду відбувається на підставі кредитних договорів, де зазначено зобов'язання нашої держави, як сторони договору, про повернення отриманих коштів в чітко визначені кошти з урахуванням відповідної відсоткової ставки. (Схема 2)

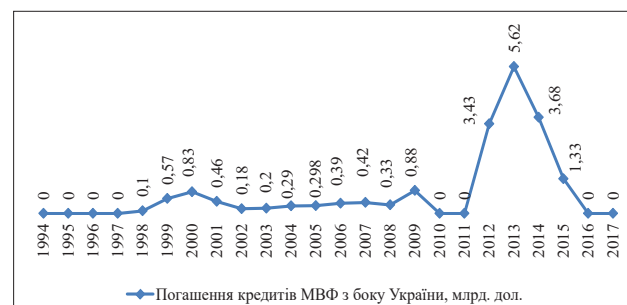

Схема 2. Погашення кредитів МВФ з боку України, млрд. дол. США

Джерело: статистичні дані Міністерства фінансів України

Етапи співробітництва України та МВФ з 1994 по 2018 рр.

№ етапу	Роки	Програми співпраці	Фактично отримані кошти	Цілі програм фінансування
1.	1994 – 1995	Програма системної трансформації позики	784 млн. дол. США	Підтримка платіжного балансу України
2.	1995 – 1998	Програма «Stand by» (планується надати 2,9 млрд. дол. США)	1 935 млн. дол. США	Фінансування дефіциту бюджету
3.	1998 – 2002	Програма розширеного фінансування (планується надати 2,6 млрд. дол. США)	1,591 млрд. дол. США	Поповнення валютних резервів
4.	2002 – 2008	Програма попереджувального «Stand by» (планується отримати 600 млн. дол. США)	0 грн.	Фінансування дефіциту бюджету, реформування банківської системи
5.	2008 – 2010	Програма «Stand by» від 11.2008 р. (планується надати 16,4 млрд. дол. США)	10,6 млрд. дол. США	Поповнення золотовалютного резерву
6.	2010 – 2014	Програма «Stand by» від 07.2010 р. (планується надати 15,1 млрд. дол. США)	2,39 млрд. дол. США	Фінансування дефіциту бюджету
7.	2014 – 2015	Програма «Stand by» від 04.2014 р. (планується надати 17 млрд. дол. США). Проведено 2 транші	4,5 млрд. дол. США	Проведення реформ в Україні
8.	2015 – 2018	Програма Механізму розширеного фінансування від 03.2015 р. (планується надати 17,5 млрд. дол. США)	6,5 млрд. дол. США	Фінансування дефіциту бюджету, проведення реформ

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних Міністерства фінансів України

За офіційними даними, з 2014 р. по 2016 р. Світовий банк надав Україні фінансову допомогу у вигляді кредиту в розмірі 4,435 млрд. дол. США [11]. Частина цих коштів була витрачена на фінансування програм соціально-економічного розвитку та посилення матеріально-технічної бази. На дану ціль було витрачено 1,25 млрд. дол. США. Ще 350 млн. дол. США направлено на модернізацію системи водопостачання в Кропивницькій області та м. Київ, м. Житомир, м. Краматорськ, м. Тернопіль, м. Харків, м. Черкаси. Така ж сума була направлена на зміцнення енергоефективності в секторі централізованого водопостачання в Харківській, Херсонській, Миколаївській, Дніпропетровській, Чернігівській, Кам'янець-Подільській області. Решту коштів, а саме 300 млн. дол. США були направлені малозабезпеченим сім'я України та більш ніж 2 млрд. дол. США направлені до банківського сектору з метою його стабілізації та зміцнення гривні.

З 1993 р. Україна співпрацює з Європейським банком реконструкції та розвитку, який, за даними Міністерства фінансів України, є найбільшим інвестором нашої держави [6]. Під егідою даної установи та за її ініціативи відбулося фінансування 344 проектів на загальну суму 10,4 млрд. євро. Лише у 2014 р. було виділено 702 млн. дол. США, приблизно половина з яких була витрачена на закупівлю газу в 2014 р., а інша частина використовується і понині ПАО «Укртрансгаз» для заміни магістрального трубопроводу «Уренгой-Помари-Ужгород», по якому відбувається транспортування газу до Європи.

Європейський інвестиційний банк з 2014 р. надав нашій державі кредит у загальному розмірі 1,72 млрд. дол. США., котрі були спрямовані для надання фінансової допомоги малому бізнесу, розвиток інфраструктури муніципального характеру, ремонт газопроводу [7]. Окрім цього, Європейським інвестиційним банком, за інформацією Міністерства фінансів України, розглядають проекти з приводу фінансування таких галузей, як транспорт, енергетика, телекомунікації, захист довкілля та ін.

Станом на кінець 2017 р. Європейський Союз перерахував грошових коштів Україні у вигляді макрофінан-

сової допомоги на загальну суму 2,81 млрд. дол. США [8]. Аналітики визначають, що такий розмір допомоги є найбільшим із раніше наданої фінансової допомоги третім країнам. Ці кошти надійшли в межах Програми макроекономічної допомоги Європейського Союзу, виконання якої розпочалось ще в 2015 р., та витрачені на покриття дефіциту державного бюджету та поліпшення платіжного балансу України. Головною умовою надання таких коштів є подальше проведення реформ у державі [9]. На 2018–2019 рр. в Україні планується розпочати роботи над новою програмою макрофінансової допомоги Європейського Союзу на загальну суму 1,8 млрд. євро у вигляді довгострокового кредиту під низькі відсотки.

Законодавець намагався врегулювати питання надходження до України фінансової допомоги. Проте наявність таких нормативно-правових актів не змогла врегулювати питання планомірного залучення, ефективного використання та проведення моніторингу за витратчанням міжнародної допомоги, в тому числі і технічної. Такими нормативно-правовими актами на сьогодні є: постанова КМУ про затвердження Порядку залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги від 15.02.2002 р.; постанова КМУ про Порядок підготовки, реалізації, проведення моніторингу та завершення реалізації проектів економічного і соціального розвитку України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями від 27.01.2016 р.; постанова КМУ про затвердження Порядку ініціювання, підготовки та реалізації проектів Twinning від 11.10.2016 р.; постанова КМУ про затвердження Порядку підготовки, схвалення та використання плану залучення зовнішньої допомоги Європейської Комісії в рамках TAIFEX від 13.01.2016 р.

За статистичними даними Департаменту координації міжнародних програм Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, станом на 2017 р. кількість діючих проектів у даній сфері сягнула розміру 4,3 млрд. євро, з яких 2,43 млрд. євро – це кошти, надані міжнародними організаціями (Світовим банком, ООН, НАТО) в якості

міжнародної технічної допомоги, решта – фінансування урядами інших країн [14].

Першочерговою невирішеною проблемою в даній сфері є відсутність єдиної прийнятої стратегії розвитку. В Україні в 2015 р. було видано указ про Стратегію сталого розвитку України до 2020 («Стратегія – 2020»), в межах якої задекларовано проведення низки реформ та реалізації програм розвитку країни [12]. Це мав бути своєрідний план подальшого розвитку, який давав би можливість міжнародним донорам використовувати її в якості кошторису та стратегії дій українського уряду з міжнародною фінансовою допомогою. Однак, як зазначає голова Департаменту координації міжнародних програм Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, жоден із існуючих документів в Україні не відповідає поставленим завданням.

Відсутність загальної стратегії породжує іншу проблему – відстеження ефективності витрачання міжнародної допомоги, адже відсутні жодні параметри та індикатори ефективності. Так, донором міжнародної технічної допомоги для України за проектом «Здійснення високоякісних досліджень для підтримки заходів в рамках Східного партнерства» виступив ЄС у розмірі 2,975 млн. євро [12]. Дата завершення – 12.01.2017 р. Основним завданням проекту є здійснення дослідження експертами Східного партнерства, Північного виміру та Чорноморської синергії за конкретними сферами. Під час реалізації проекту виконавці не скористалися своїм правом на податкову пільгу, хоча й мали при цьому таку можливість. У звіті із завершення реалізації плану закупівель товарів, робіт і послуг не надано. Ефективність витрачання коштів не відстежено та не перевірено [12].

На жаль, в Україні спостерігається тенденція щодо постійного збільшення рівня державного боргу. Окрім існування негативних показників економічного, політичного

та соціального розвитку, вагома складова частина такого боргу відображена у вигляді кредитних коштів. І враховуючи реалії сьогодення, для погашення одного кредитного зобов'язання, держава вимушена брати інший. Там чиним, як зазначає А.С. Марина, наша держава перебуває на «кредитній голці» [5, с. 14].

Питому вагому всіх позичкових коштів, котрі надаються Україні міжнародними фінансовими організаціями, займають кредити МВФ, котрі здебільшого витрачаються на вирівнювання платіжного балансу держави, зменшення дефіциту бюджету, поповнення валютних резервів Національного банку України та підтримку банківського сектору. Також кредити допомагають провести уряду необхідні та першочергові реформи в країні, а інвестиційні проекти пришвидшують розвиток відповідних галузей та секторів економіки та підвищення конкурентоспроможності України на міжнародних ринках. 2015 р. для нашої держави видався піковим щодо притоку міжнародної фінансової допомоги від урядів інших і міжнародних організацій. Однак ми спостерігаємо законодавчу неготовність до таких надходжень, тому що існування такої сукупності потоків міжнародних фінансів породжує прогалини в нормативному регулюванні та неможливість ефективно використати такі ресурси.

Висновки. На законодавчому рівні в Україні чітко не врегульовано питання правового регулювання міжнародних фінансів у державі. Вважаємо доцільним у такому випадку прийняти Закон України «Про міжнародні фінанси в Україні», котрий визначив теоретичні підвалини існування та регулювання таких відносин у державі. Адже перш ніж приступати до аналізу та дослідження проблематики практичного рівня – отримання і використання міжнародних фінансів, є нагальна необхідність у теоретичному визначенні даної категорії як такої.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доклад Стиглиця. О реформе международной валютно-финансовой системы: уроки глобального кризиса. Доклад Комиссии финансовых экспертов ООН. М.: Международные отношения, 2010. 328 с.
2. Закон України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій». URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12>.
3. Колосова В.П. Міжнародні фінанси як інститут економічного зростання. Наукові праці НДФІ. 2006. № 2(35). С. 85.
4. Кульбіда М.В. Основні напрями підвищення ролі міжнародних фінансових організацій у регулюванні міжнародних економічних відносин. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6(2). С. 31.
5. Марина А.С. Міжнародний валютний фонд і Україна: історія співробітництва та сучасний стан відносин. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. № 8. С. 12.
6. Офіційні дані Міністерства фінансів України щодо співпраці України з ЄБПР. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spirovbitnictvo/%D1%94brd>.
7. Офіційні дані Міністерства фінансів України щодо співпраці України з ЄІБ. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spirovbitnictvo/%D1%94ib>.
8. Офіційні дані Міністерства фінансів України щодо співпраці України з ЄС. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spirovbitnictvo/es>.
9. Офіційні дані Міністерства фінансів України щодо співпраці України з ЄС (Контракт з розбудови держави). URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spirovbitnictvo/kontrakt-z-rozvitku-derzhavi>.
10. Офіційні дані Міністерства фінансів України щодо суми державного боргу України за 2009–2017 роки. URL: <https://minfin.com.ua/>.
11. Офіційні дані Міністерства фінансів України щодо розміру наданої фінансової допомоги, наданої Світовим банком Україні з 2014 р. по 2016 р. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spirovbitnictvo/svitovij-bank>.
12. Офіційні дані щодо проекту «Здійснення високоякісних досліджень для підтримки заходів в рамках Східного партнерства» від 07.07.2014 р., номер контракту 3073. URL: <http://openaid.gov.ua/uk/projects/619>.
13. Поченчук Г.М. Перспективи співпраці України з міжнародними фінансовими інституціями. Наукові праці НДФІ. 2016. № 3(76). С. 24.
14. Статистичні дані Департаменту координації міжнародних програм Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо міжнародної технічної допомоги. URL: <http://openaid.gov.ua/uk/donors>.
15. Указ президента України Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
16. Черничко С.Ф. Державний борг України: тенденції та ризики. Економічний аналіз. 2013. Том № 14(№ 1). С. 356.